

Preek over Mattheüs 21:33-44 (en Jesaja 5:1-7)

Gehouden op de 3^e zondag van de herfst, 4 oktober 2020, in de Bergkerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Nee, van de lezingen vandaag word je niet echt vrolijk. En ook de uitleg ervan is een uitdaging. Vanochtend geen schapen die zoek zijn, geen verloren zoon en zeker geen happy end met vreugde en een groot feestpartij, maar een behoorlijk verontrustend verhaal: De bezitter van een wijnberg stuurt zijn knechten erop uit om zijn aandeel van de opbrengst van zijn pachter te innen. Maar de pachters komen in opstand, geen haar op hun hoofd dat ook maar iets van hun schulden af wil betalen. Ze mishandelen de knechten en doden sommige zelfs. Tenslotte stuurt de eigenaar zijn eigen zoon, omdat hij aanneemt dat de pachters tenminste hem zouden respecteren. De pachters nemen de komst van de zoon echter als teken ervoor dat de eigenaar overleden was en denken dat ze zelf bezit van de wijnberg zouden kunnen nemen, als ze de erfgenaam om het leven brengen.

Nu zou ik heel goed een verontwaardigde preek tegen de oppervlakte van deze parabel kunnen houden en jullie kunnen uitleggen dat de eigenaar van de wijnberg voor God staat, de wijnberg voor het koninkrijk van God en de pachters voor de joden. En dat God dus, nadat de Joden eerst de profeten en vervolgens Jezus zo gezegd hadden vermoord, besluit om zijn koninkrijk, zijn heil van de joden af te pakken en aan de christelijke kerk te geven. Ik zou uit kunnen leggen dat deze lezing de joden het historisch foutieve verwijt heeft aangesmeerd dat zij God hebben vermoord en dat dit gelijkenis aan de bron stond van de zogenoemde vervangingstheologie, die mede voor 2000 jaar antisemitisme en miljoenen doden heeft gezorgd, terwijl het toch de Romeinen (en niet de Joden!) waren die Jezus hebben gekruisigd.

Dat ga ik echter niet doen, omdat dit gelijkenis van de pachters van de wijnberg dieper gaat dan deze oppervlakte en van een onaangename waarheid spreekt. Namelijk dat wij mensen allemaal de neiging hebben om dat wat eigenlijk van God is op te eisen, in bezit te nemen en te beheersen. En dat wij daarmee de Eeuwige, de liefhebbende schepper, onrecht aandoen.

Net eergisteren zijn wij begonnen met onze leeskring, waar dit seizoen het zeer aan te raden boek “Groene Theologie” van Trees van Montfort” op het programma staat. Als je dat boek leest, wordt snel duidelijk dat het een oer-euvel van de mens was, om zichzelf boven de schepping te verheffen en om van de natuur zo een te bewerken, te controleren, te beheersen object te maken. En ja, daarvoor draagt ook de manier hoe wij mensen de Bijbel hebben geïnterpreteerd, een medeschuld. Gecombineerd met het steeds sterker wordende markteconomisch denken en een systeem dat zonder economische groei in elkaar stort, willen wij mensen steeds meer, produceren wij steeds meer, consumeren wij steeds meer, vervuilen wij steeds meer, laten wij steeds meer diersoorten uitsterven en geven en delen wij steeds minder. Zo misbruiken wij Gods schepping alsof er geen morgen was en alsof er geen God was. Wij nemen, nemen, nemen en vergeten steeds meer om te geven – aan anderen van onze overvloed en aan God van onze dankbaarheid. Profeten die ons mensen al dit vandaag de dag steeds weer in niet mis te verstane woorden op de kop toezeggen, worden doodgezwegen, genegeerd, uitgelachen of zelfs vermoord, afgelopen jaar betaalden wereldwijd meer dan 5.000 milieuactivisten hun inzet met hun leven. En ook al zijn het inmiddels geregeld onze eigen kinderen en kleinkinderen, die ons, ons gedrag en onze politiek aan de kaak stellen, gaan wij met name hier in het Westen door alsof wij het recht hebben gewoon alles te nemen, te consumeren, alsof wijzelf God waren. Tevergeefs wachtende op de verlossing, die ons najagen van succes, rijkdom en vooruitgang toch zou brengen.

Daarmee is het gelijkenis van de pachters van de wijnberg niet alleen een verhaal van het verleden, geen verhaal dat alleen een bepaalde groep mensen aanklaagt, nee, wij maken ook vandaag de dag permanent mee, hoe wij mensen met alles wat God aan ons heeft toevertrouwd, onze wereld, ons leven, onze naasten, eenvoudig zo omgaan alsof het ons eigendom was, alsof wij ermee zouden kunnen doen wat wij willen. Het

gelijkenis van de pachters van de wijnberg herinnert ons eraan dat wij ons allemaal vaak gedragen alsof er geen God was, alsof er geen consequenties zouden zijn voor ons gedrag.

We moeten tegenwoordig echter alleen onze oren en ogen, onze harten en hersenen een beetje openen om heel duidelijk te erkennen, dat er degelijk consequenties zijn voor onze hoogmoed, en behoorlijk dramatische nog, ook! Als wij onszelf als God gedragen, volgens het verhaal van Adam en Eva, de menselijke oerzonde, dan brengen wij geen leven, maar dood en vernietiging. Zij het direct met een kettingzaag of indirect met door de klimaatverandering sterk in kracht en omvang toenemende droogtes en bosbranden, om maar twee voorbeelden te noemen. En ja, ik ben ervan overtuigd, dat ook de aanhoudende coronacrisis mede door onze omgang met onze natuurlijke leefomgeving veroorzaakt werd.

“God, kom ons troosten, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered”, zo klinkt een regel uit de psalm die wij aan het begin van deze dienst hebben gehoord. God, kom ons troosten. Maak ons weer heel. Red ons. Want kennelijk kunnen wij onszelf niet en ook de wereld niet uit eigen kracht redden. Maar als christenen weten wij, dat wij niet perfect zijn. Als christenen weten en belijden wij, dat wij allemaal dit trekje in ons dragen, de wens om tenminste her en der, tenminste een klein beetje als God te willen zijn, en dat deze neiging bewust en onbewust mede onze gedachten, onze woorden en ons handelen beïnvloed. Ik zal daar zelf altijd bij zeggen, dat deze karakterisering bij niemand alomvattend is, maar om een oud woord te gebruiken: Als christenen weten en belijden wij, dat wij zondaars zijn.

Echter is dat niet alles. Als christenen weten wij ook, dat God liefde is en vergeving, dat hij meeleeft en meelijdt, met ons én met heel de schepping. Deze belofte vierten wij elk jaar met Pasen en zeker dit jaar hebben ontelbaar veel mensen deze troost, deze nabijheid in hun eigen leven ervaren. En als het goed is, dan blijft ook deze belofte, deze gevoelde steun niet zonder consequenties, maar verandert ons. Namelijk zo, dat wij nieuwe wegen inslaan. Wegen die op het bewustzijn rusten, dat onze aarde, ons leven, onze naasten uiteindelijk aan God toebehoren en dat wij geroepen zijn om in dankbaarheid en verantwoordelijkheid op een duurzame en liefdevolle manier met ze om te gaan. Nieuwe wegen, dus die ertoe leiden, dat wij wel weer en meer goede vruchten dragen. Vruchten die wij God verschuldigd zijn en die bijdragen aan een mooiere, betere, rechtvaardigere wereld.

Dat zijn vruchten die hoe helderder schijnen hoe duisterder de tijden worden en hoe sterker de mensen die ze uitdragen, aan de slachtofferkant van de ontwikkelingen staan. Zo moest ik aan de verontwaardiging van chieft Seattle terugdenken, waaraan je zo goed de clash tussen twee wereldbeelden kunt aflezen. De Amerikaanse regering benaderde hem in 1854 met de vraag of ze het land van zijn stam mocht kopen. Hij vond dit een volstrekt bizarre vraag en reageerde hoofdschuddend met een litanie van vragen: “Hoe kun je de lucht kopen of verkopen, de warmte van de aarde, de snelheid van de antilope?” Hier gaat veel licht vanuit, omdat hij mensen die zichzelf los van de schepping zien en denken erover te kunnen beschikken, de spiegel van de heiligheid van de aarde en van al het leven voorhoudt. Hetzelfde licht, dat tegenwoordig uitgaat van de waarschuwingen en demonstraties van de nakomende generatie, aangevuurd door Greta Thunberg. Ook zij hebben alles te verliezen en eisen geheel terecht van ons allen een nederiger, dankbaarder en duurzamer omgang met de natuur, waarover wij mensen geenszins heersen, maar onderdeel van uitmaken.

Deze vruchten geven mij hoop, ook al zijn zij niet ingegeven door het geloof. Ons gelovigen kunnen zij namelijk eraan herinneren, hoeveel gewonnen kan worden als wij mensen ons eraan herinneren dat ook wij schepselen zijn, niet meer en niet minder dan een willekeurig vliegje of een bloemetje aan de kant van de weg. Dat ons leven een opdracht is, om dankbaar en duurzaam voor de schepping te zorgen en om alles wat wij hebben ontvangen in liefde met alle andere schepselen te delen. Niemand van ons moet voor God spelen, en dat kan ook een opluchting zijn, het is volstrekt voldoende om mensen te zijn, vervuld van de genade van God. Het is volstrekt voldoende om kinderen van God te zijn die hun best doen om al het leven van alle schepselen van God, ja om geheel Gods schepping te bevorderen en te bewaren.

Amen.